

Jane Hutt AS

Y Gweinidog Cyfiawnder Cymdeithasol a'r Prif Chwip

20 Gorffennaf 2023

Annwyl Jane,

Ymchwiliad i gyfiawnder data

Yn ddiweddar, cynhaliodd y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol ymchwiliad undydd i gyfiawnder data. Gyda'r bwriad o gynnal ymchwiliad byr, wedi'i dargedu, rydym wedi canolbwyntio ar y defnydd o ddata personol yn GIG Cymru, pa mor ddiogel yw'r data hyn, a sut y cânt eu defnyddio a'u rhannu pan gaiff rhagnodi electronig (e-ragnodi) ei gyflwyno. Mae rhagor o fanylion, gan gynnwys y cylch gorchwyl ar gael ar ein [gwefan](#).

Daeth y themâu allweddol a ganlyn i'r amlwg wrth i ni gasglu tystiolaeth ac rydym yn eu tynnu at eich sylw i'w hystyried wrth i Lywodraeth Cymru symud ymlaen yn y maes hwn. Mae crynodeb manylach o'r dystiolaeth a gasglwyd ynghlwm fel atodiad.

Dealltwriaeth y cyhoedd o ddata gofal iechyd

Mae GIG Cymru yn cynhyrchu symiau sylweddol o ddata cleifion, yn dibynnu ar y rhain, yn eu cadw ac yn adrodd arnynt. Fodd bynnag, clywsom fod angen i negeseuon cyhoeddus am ddata gael eu cydbwysu'n well rhwng diogelwch data, risg a phryderon a'r potensial ar gyfer defnyddio data ym maes ymchwil a gwella gofal i gleifion.

A fyddechystal ag amlinellu effeithiolrwydd rhaglenni ymgysylltu â chleifion a'r cyhoedd i wella a rhannu dealltwriaeth o'r pryderon a'r manteision posibl ynghylch casglu a defnyddio data iechyd.

Y rhesymau dros gasglu data

Er bod lefel dda o ymddiriedaeth yn y GIG a sefydliadau ymchwil, mae'r dystiolaeth yn awgrymu bod cleifion yn fwy petrusgar ynglŷn â rhannu data â sefydliadau yn y sector preifat.

Gall y GIG, sefydliadau ymchwil fel SAIL a phrifysgolion chwarae rhan allweddol o ran gwneud y gorau o gasglu a defnyddio data cleifion, ac maent yn gwneud hynny. Fodd bynnag, mae'r pandemig diweddar wedi dangos gwerth posibl gwaith gweithredol gyda'r sector masnachol, gyda mesurau

diogelu priodol. Gall y partneriaethau hynny chwarae rhan arwyddocaol o ran gwella gofal i gleifion cyn belled â bod mesurau diogelu ar waith yn erbyn cynaeafu data at ddibenion masnachol.

Ansawdd a chyflawnrwydd data iechyd

Clywsom bryderon penodol am y tangofnodi posibl o ddata sy'n ymwneud â grwpiau lleiafrifoedd ethnig, y rheini sydd dan anfantais gymdeithasol neu economaidd, a menywod. Gall tan-gynrychiolaeth o'r fath olygu nad yw eu hanghenion yn cael eu hadlewyrchu'n ddigonol wrth ddatblygu a darparu gwasanaethau. At hynny, codwyd cwestiynau ynghylch anghydbwysedd mewn gwaith ymchwil oherwydd ansawdd y data sydd ar gael.

Er bod safonau codio ethnigrwydd yn bodoli ar gyfer ymchwilwyr, cânt eu defnyddio'n anghyson ar draws y DU. Mae data anghyflawn, cofnodi gwael a data coll yn golygu nad oes modd defnyddio data i'w lawn botensial.

Efallai eich bod yn ymwybodol o'r pryderon a godwyd yn ddiweddar gan Gynghair Ymchwil Data Iechyd y DU, sydd wedi galw am weithredu i wella'r gwaith o godio data ethnigrwydd ac wedi nodi nifer o argymhellion drafft i ddatblygu hyn, gan gynnwys:

- yr angen i gofnodi data ethnigrwydd yn gyson ar draws pedair gwlad y DU; ac
- yr angen i gyflwyno canllawiau a/neu hyfforddiant safonol ar gyfer casglwyr data yn lleoliadau'r GIG a gofal cymdeithasol.

Yn ogystal, mae Uned Gwahaniaethau ar sail Hil Llywodraeth y DU wedi cyhoeddi safonau diwygiedig ar gyfer data ethnigrwydd yn ddiweddar sy'n rhoi arweiniad ar arfer gorau wrth gasglu, dadansoddi ac adrodd ar ddata ethnigrwydd.

Mae'r angen i sicrhau bod pob grŵp yn cael ei gynrychioli'n effeithiol wrth gasglu a defnyddio data yn un o egwyddorion allweddol cyfiawnder data. Mae'r gallu i gasglu a defnyddio setiau data mawr yn hanfodol, ond dylid ei gydbwysu hefyd â'r angen i weithio gyda grwpiau llai neu grwpiau nad ydynt yn cael eu hadrodd yn **Byddem yn croesawu barn Llywodraeth Cymru ar sicrhau gwaith mwy cyson a chyflawn o gasglu a defnyddio data ethnigrwydd.**

Yr hyn sy'n sbarduno prosesau casglu data

Un o'r prif bethau a allai sbarduno mathau penodol o gasglu data, yn enwedig y rhai sy'n gysylltiedig ag ymchwil, yw argaeledd adnoddau neu gyllid sy'n gysylltiedig â phrosiectau neu raglenni penodol. Mae'n amlwg bod gan hyn y potensial i wyro blaenoriaethau ac ar ben hynny, i dynnu'r ffocws oddi ar grwpiau sydd heb gynrychiolaeth ddigonol yn y data sydd ar gael, fel y trafodwyd uchod.

Mae angen sicrhau bod casglu a defnyddio data yn gwasanaethu blaenoriaethau penodol. Dylai gwella gofal i gleifion a gwella rhannu gwybodaeth ar draws lleoliadau gofal a ffiniau sefydliadol fod yn sbardun allweddol ar gyfer datblygiadau ym meysydd ymchwil a data, fel e-ragnodi. **A fyddech cystal â nodi barn Llywodraeth Cymru ar gynyddu gwaith gyda chyrff cyhoeddus i sicrhau eu bod yn gallu cyrchu a defnyddio'r ystod lawn o ddata yn effeithiol wrth gynllunio a datblygu gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol.**

Cymhlethdod data

Mae data i'w cael yn aml mewn amrywiaeth eang o systemau a fformatau ac, oherwydd hynny, gall fod yn anoddach eu hintegreiddio a'u defnyddio.

Dywedodd Mr Rhidian Hurle o Lechyd a Gofal Digidol Cymru: "the delivery of a health and care record should be available wherever the patient presents", ond mae rhannu data rhwng un corff a'r llall yn parhau i fod yn her sylweddol i GIG Cymru.¹ Mae e-ragnodi a'r cofnod meddyginiaeth a rennir yn gyfle i rannu data yn well ar draws lleoliadau gofal, ond mae angen gwneud cynnydd sylweddol o hyd.

Diogelwch data

Mae diogelwch data a llywodraethu gwybodaeth effeithiol yn parhau i fod yn flaenoriaeth allweddol mewn amgylchedd gofal cynyddol ddigidol. Mae angen i fesurau diogelu ddatblygu ochr yn ochr â systemau, a rhaid i ddymuniadau a safbwyntiau cleifion ynghylch rheoli eu data iechyd, a mynediad atynt, gael eu hadlewyrchu a'u parchu.

Datblygiadau o ran casglu a defnyddio data

Mae'n amlwg bod potensial i ddatblygiadau ym maes technoleg ddigidol a data, fel Ap GIG Cymru, ei gwneud yn haws i gleifion weld data am wasanaethau a'u cofnodion iechyd eu hunain. Clywsom fod y pandemig diweddar wedi ysgogi newid a datblygiad offer a dulliau gweithredu newydd. Ac eto mae'n bwysig parhau i fod yn ymwybodol o allgáu digidol, nid yn unig o ran mynediad at ddyfeisiau ond hefyd mynediad at wi-fi a'r ystod ddilynol o wasanaethau a rhaglenni digidol y mae hyn yn eu cynnig. **A fyddech cystal â nodi cynlluniau Llywodraeth Cymru ar gyfer rhoi mynediad digidol uniongyrchol i gleifion i'w cofnodion.**

Ymgysylltu â chleifion

Cafwyd cydnabyddiaeth eang yn ein tystiolaeth fod ymgysylltu â chleifion a llais y claf yn dal i chwarae rhan gyfyngedig o ran datblygu a rheoli data a systemau data. Prin yw'r dystiolaeth a glywsom am ymdrechion penodol i ymgysylltu â grwpiau heb gynrychiolaeth ddigonol, ac roeddem yn pryderu nad oedd yn ymddangos bod gan Lechyd a Gofal Digidol Cymru ddull clir nac eang o ymgysylltu â'r cyhoedd yn ei raglenni. **A fyddech cystal â nodi barn Llywodraeth Cymru ar sut mae modd rhoi ymgysylltu â chleifion yn fwy pendant wrth wraidd y gwaith o ddatblygu data a systemau data.**

TG a datblygu'r gweithlu

Er na chawsant eu trafod yn fanwl yn ein hymchwiliad, rydym yn ymwybodol o bryderon a godwyd ynghylch buddsoddi mewn TG sylfaenol a datblygu'r gweithlu o ran sgiliau data a llythrennedd, yn fwyaf diweddar gan y Pwyllgor Iechyd a Gofal Cymdeithasol a'r Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus a Gweinyddiaeth Gyhoeddus yn eu gwaith craffu ar lechyd a Gofal Digidol Cymru.² Rydym yn nodi'r farn a nodir yn eu hadroddiad bod cael y sgiliau a'r capasiti cywir yn y gweithlu yn allweddol i

---

¹ Y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol, [27 Mawrth 2023](#), Cofnod y Trafodion, paragraff 191

² Y Pwyllgor Iechyd a Gofal Cymdeithasol a'r Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus a Gweinyddiaeth Gyhoeddus, [Craffu ar lechyd a Gofal Digidol Cymru](#), Gorffennaf 2023

gyflawni. Dylai Llywodraeth Cymru ystyried y mater hwn yn ystod ei thrafodaethau cyllidebol sydd ar y gweill.

Y camau nesaf

Byddem yn croesawu eich sylwadau mewn perthynas â'r themâu a nodir uchod a'n canfyddiadau interim ar gyfiawnder data yn ehangach. Yn benodol, byddem yn croesawu crynodeb o'r camau y mae Llywodraeth Cymru yn eu cymryd i fynd i'r afael â'r materion a godwyd.

Rydym yn bwriadu dychwelyd at yr ymchwiliad hwn yn nhymor yr hydref, pan fyddwn yn clywed gan banel yn cynrychioli llais y claf, er mwyn caniatáu inni drafod y mater hwn ymhellach.

Rwy'n anfon copi o'r llythyr hwn at y Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol.

Yn gywir,

A handwritten signature in black ink that reads "Jenny Rathbone". The signature is written in a cursive style with a large initial 'J' and a long, sweeping underline.

Jenny Rathbone AS

Cadeirydd y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol

